

Asia: VN/10164/2019

Lausuntopyyntö vaativan sijaishuollon uudistamistyöryhmän ehdotuksesta hallituksen esitysluonnokseksi lastensuojelun vaativaa sijaishuoltoa koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Esitetään lisättäväksi uusi 2 momentti pykälään 4 a § Lapsen oikeus tasapainoiseen kehitykseen ja hyvinvointiin. Selkiyttääkö ehdotus lapsen kasvatuksen, valvonnan ja huolenpidon sekä perusoikeuksiin kajoavien rajoitusten rajanvetoa? Jos ei, miten säännöstä tulisi muuttaa?

-

2. Esitetään säädettäväksi lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden asiakasmitoitus 35 lasta/sosiaalityöntekijä (13 b §). Mitä vaikutuksia näette ehdotuksella olevan?

-

3 a. Vastaavatko 15 §:n täsmennykset tätä tavoitetta?

Ei kantaa

3 b. Mitä käytännön vaikutuksia näette ehdotuksella olevan?

-

4. Ehdotuksessa esitetään säädettävän lapsen sosiaalihuollon asian vireille tulosta voimassa olevan lastensuojeluasian vireille tulon sijaan. Tavoitteena on, että tämä vahvistaisi sosiaalihuollon palvelutarpeen arvioinnin ensisijaisuutta. Onko ehdotettu sääntely tarkoituksenmukainen asetetun tavoitteen kannalta?

Ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 4

-

5. Ehdotuksessa esitetään lastensuojelun asiakkuuden päättymisestä säätämistä. Mitä käytännön vaikutuksia tällä sääntelyllä olisi?

Tietosuojavaltuutettu pitää hyvänä ja tarpeellisena nimenomaista säännöstä siitä, että lastensuojelun asiakkuuden päättymisestä säädetään erikseen ja että tieto tästä on viipymättä annettava lapselle, hänen vanhemmalleen, huoltajalleen, muulle lapsen hoidosta ja huolenpidosta vastaavalle henkilölle, jotta he ovat tietoisia asiakkuuden päättymisestä ja sen perusteista.

6 a. Arvioitko ehdotetun säädöksen johtavan käytännössä avohuollon palvelujen kehittämiseen?

Ei kantaa

6 b. Miten arvioitte tämän tavoitteen toteutuvan ehdotetun säännöksen avulla?

-

7. Sijaishuoltopaikan valintaa koskevaa sääntelyä ehdotetaan täsmennettävän. Sijaishuoltopaikan valinnassa tulisi aina arvioida yksilöllisesti lapsen etu, lapsen tarpeita vastaava kuntoutuksellinen osaaminen ja lapsen varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja muun opetuksen sekä siihen tarvittavan tuen varmistaminen. Millaisia vaikutuksia näette ehdotetulla sääntelyllä olevan sijaishuoltopaikan valintaan ja sitä koskevaan päätöksentekoon? Onko pykälän sääntely asetettujen tavoitteiden näkökulmasta riittävä?

-

8. Lapsen sivistyksellisten oikeuksien toteutumisen tukemista ehdotetaan vahvistettavan erityisesti sijaishuollon aikana (49 a §, 50 §, 52 a §, 57 § ja 60 d §). Miten ehdotettu sääntely vastaa lapsen sijaishuollon aikaiseen tuen tarpeeseen perusopetuksen ja toisen asteen tutkinnon suorittamisessa?

-

9 a. Onko 49 a §:n sääntely vaativasta sijaishuollosta tarkoituksenmukainen ja toteutettavissa käytännössä?

Ei kantaa

9 b. Mitä käytännön vaikutuksia ehdotuksella olisi?

-

10. Selkeyttääkö ehdotettu muotoilu erityisen huolenpidon jakson hoidollista ja kuntouttavaa sisältöä?

Ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 10

-

11 a. Vastaako ehdotettu muotoilu näihin tavoitteisiin?

Ei kantaa

11 b. Millaisia vaikutuksia erityisen huolenpidon jakson pidentämisellä olisi?

-

12. Erityisen huolenpidon jakson päätöksenteko: Millaisia vaikutuksia olisi nykyisen päätöksentekorakenteen (30 + 60 vrk) muuttamisella siihen, että jatkossa yksi päätös mahdollistaisi

enimmillään 90 vuorokauden erityisen huolenpidon jakson ja sen jälkeen tarvittaessa enimmillään toisen 90 vuorokauden jakson?

-

13. Onko ehdotettu erityisen huolenpidon asumisyksiköiden henkilöstöresurssi (59 a §) riittävä?

Ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 13

-

14 a. Onko ratkaisu tarkoituksenmukainen?

Ei kantaa

14 b. Mitä vaikutuksia sillä olisi?

-

15. Miten 11 luvun säännökset rajoituksista toteuttavat sijaishuollossa olevien lasten perus- ja ihmisoikeuksia?

-

63 § Yhteydenpidon rajoittamista koskeva päätös

-

65 § Aineiden ja esineiden haltuunotto

-

66 § Henkilöntarkastus

-

68 § Kiinnipitäminen

-

69 § Liikkumisvapauden rajoittaminen

-

69 a § Luvatta laitoksesta poistuneen lapsen palauttaminen

-

70 § Eristäminen

-

72 § Erityiset rajoitukset erityisen huolenpidon jakson aikana

-

17 a. Toteuttaako säännös tätä tavoitetta?

Ei kantaa

17 b. Millaisia vaikutuksia ehdotetulla 71 §:ssä säädettyillä erityisillä rajoituksilla näette olevan lapsen päihdehoidon ja -kuntoutuksen toteuttamiseen?

-

18. Miten 69 a §:ssä ehdotetut muutokset mahdollistavat luvatta laitoksesta poistuneen lapsen palauttamisen?

-

19. Miten tehokkaasti ehdotettu 73 §:n mukainen säännös toteuttaa eristämisen täytäntöönpanon valvontaa?

-

20. Miten tehokkaasti ehdotettu 74 §:n säännös kirjaamisvelvoitteesta ja toimittaminen kuukausittain aluehallintovirastoon toteuttaa rajoitustoimenpiteiden valvontaa?

-

21. Ovatko ehdotetut jälkihuollon sisältöä koskevat täsmennykset riittäviä?

Ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 21

-

22. Ehdotetaan säädettäväksi uusi laki valtion lastensuojelulaitoksista ja täsmennettävän valtion lastensuojeluyksiköiden tehtäviä vaativan sijaishuollon ja perusopetuksen integroituna palveluna. Valtion lastensuojeluyksiköiden tehtävänä olisi vaativan sijaishuollon ja perusopetuksen integroidun palvelun, erityisen huolenpidon sekä lastensuojelun jälkihuollon järjestäminen. Vastaisiko ehdotetun lain 2 § vaativan sijaishuollon tarpeisiin?

Ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 22

-

23 a. Pykälä x tai pykälät x-x §:t ovat hyvät ehdotetussa muodossa.

-

23 b. Muutosehdotus pykälään x:

15 a § Sosiaalihuollon erityiset velvollisuudet

Pykälä on kokonaan uusi, ja sen tarkoituksena on perustelujen mukaan lapsen tarkoituksenmukaisen palvelukokonaisuuden vahvistaminen ja varmistaminen.

Itse pykälässä puhutaan aikuissosiaalityön, vammaispalvelujen, mielenterveys- ja päihdepalvelujen sekä muiden sosiaalipalvelujen velvollisuudesta antaa asiantunti- ja apua lapsi ja perhekohtaisen lastensuojelun toteuttamisessa. Lisäksi lakitekstin mukaan tarpeellisiksi arvioidut lapsen ja perheen sosiaalipalvelut on järjestettävä viivytyksettä. Itse pykälässä myös viitataan sosiaalihuoltolain 41 §:ään ja todetaan, että ”Sen lisäksi, mitä sosiaalihuoltolain 41 §:ssä säädetään monialaisesta yhteistyöstä...”

Ehdotuksen 30 § Asiakassuunnitelma

Ehdotuksen 30 §:n 4 momentti on epäselvästi siltä osin kirjoitettu, että siinä puhutaan ensin lapsen asiakassuunnitelmasta ja sen jälkeen huostaan otetun lapsen vanhemmille laadittavasta erillisestä asiakassuunnitelmasta. Pykälän 5 momentissa todetaan seuraavasti; Suunnitelmat on lähetettävä viipymättä tiedoksi lapselle, vanhemmalle ja huoltajalle. Mikäli lapsi on sijoitettu kodin ulkopuolelle, on asiakassuunnitelma lähetettävä ilman aiheetonta viivytystä lapsen sijoituspaikalle. Tarkoituksena ei kuitenkaan liene, että esimerkiksi vanhempien asiakassuunnitelmat lähetetään tiedoksi sijoituspaikkaan tai että lapselle lähetettäisiin tiedoksi hänen vanhempiaan koskeva asiakassuunnitelma? Tämä on syytä tuoda täsmällisemmin esille, kenen asiakassuunnitelma on tarkoitus lähettää kenelle.

Sinänsä uutta sääntelyä tässä on se, että asiakassuunnitelma, jolla ilmeisimmin tarkoitetaan nimenomaan lapsen asiakassuunnitelmaa, lähetetään tiedoksi lapsen sijoituspaikalle. Sinänsä kansallisesti tietosuojavaltuutetun käsityksen mukaan tällaisesta tiedoksiannosta sijoituspaikalle voidaan säätää, mutta asiassa tulisi harkita, onko tarpeen lähettää koko lapsen asiakassuunnitelma sijoituspaikalle, toisin sanoen, onko kaikki tieto asiakassuunnitelmassa tarpeen antaa tiedoksi sijoituspaikalle, vai onko olemassa tilanteita, joissa tietoa on tarvetta rajata siten, että sijoituspaikalle annetaan ainoastaan se osa asiakassuunnitelmasta tiedoksi, mikä on tarpeen lapsen hoidon ja huolenpidon järjestämiseksi sijaispaikassa?

Sosiaalihuoltolain 41 § 2 momentissa itsessään on todettu, että sosiaalihuoltoa toteutetaan yhteistyössä eri toimijoiden kanssa siten, että sosiaalihuollon ja tarvittaessa muiden hallinonalojen palvelut muodostavat asiakkaan edun mukaisen kokonaisuuden ja että työntekijän on oltava tarpeen mukaan yhteydessä eri yhteistyötahoihin ja asiantuntijoihin sekä tarvittaessa henkilön omaisiin ja muihin läheisiin henkilöihin siten kuin tässä laissa tarkemmin säädetään.

Nyt käsillä olevan ehdotuksen perusteluissa kuitenkin todetaan, että ”Lapsi- ja perhepalvelujen tulee muodostaa eheä kokonaisuus yli sektorirajojen” ja että ”Yhteistyötä tarvitaan sekä toimialojen sisällä että välillä, kunnan ja muiden lapsille ja lapsiperheille palveluja ja tukitoimia tuottavien järjestöjen, seurakuntien, yritysten ja muiden tahojen välillä” ja että ”Lapsen elämän siirtymävaiheiden yhteydessä on huolehdittava yhteistyöstä ja palveluketjujen jatkuvuudesta.”

Pykäläkohtaisten perustelujen mukaan kyseessä on ennemminkin sektorirajat ylittävä yhteistyö eikä ainoastaan itse pykälässä kirjoitettu velvollisuus antaa asiantuntija-apua lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun toteutuksessa.

Tämä etenkin, kun otetaan huomioon, että ehdotuksen 26 a §:n 1 momentissa on todettu, että ”Arvioinnin tekemiseksi sosiaalityöntekijä voi tarvittaessa olla yhteydessä lapselle läheisiin

henkilöihin sekä eri yhteistyötahoihin ja asiantuntijoihin siten kuin so-siaalihuoltolain 41 §:ssä säädetään.”

Mikäli tarkoituksena on ollut säätää siitä, myös tiedot kulkevat toimialojen sisällä ja välillä välittämättä sektorirajoista, tämä tulisi selkeästi tuoda ilmi itse lakitekstissä.

Ennen tätä tulisi kuitenkin tutkia, onko mahdollista ja millä edellytyksillä säätää kansallisella lailla siitä, että tiedot voivat eri toimialojen ja sektorirajojen välillä kulkea, ottaen huomioon yleisen tietosuoja-asetuksen ja tietosuojalain asettamat vaatimukset.

23 c. Muutosehdotus pykälän x perusteluihin:

-

Rehtonen Terhi
Tietosuojavaltuutetun toimisto